

Lokal kvalitetsplan för vård och omsorg om äldre personer i Norrtälje kommun 2019-2034

POSTADRESS

Box 801, 761 28 Norrtälje

ORGANISATIONSNUMMER

222000-1891

**BESÖKSADRESS
PLUSGIRO**

Rubingatan 2
4761002-7

BANKGIRO

5063-8394

TELEFON

+46 17 67 10 00

TELEFAX

+46 17 67 10 55

E-POST

registrator.sjukvardomsorg@norrtalje.se

WEBB

norrtalje.se

Innehållsförteckning	2
Sammanfattning	3
Användningsområde och läsanvisningar	4
Uppdraget och tillvägagångssättet	4
Vision, strategiska områden, målbilder	5
Nulägesbeskrivning	7
Den äldre personen i Norrtälje kommun	7
Hälsofrämjande och förebyggande insatser	9
Sammanhållen hälso-, sjukvård och omsorg på lika villkor	9
Hög kvalitet och effektivitet	10
Bostäder och boende	11
Information och kommunikation för ökad delaktighet och kunskap	11
Handlingsplan 2019-2034	13
Hälsofrämjande och förebyggande insatser	13
Sammanhållen hälso-, sjukvård och omsorg på lika villkor	14
Hög kvalitet och effektivitet	15
Bostäder och boende	15
Information och kommunikation för ökad delaktighet och kunskap	16
Tabell handlingsplan	18
Framåtblickande reflektion	21
Referenser	22

Illustrationen på framsidan är foton tagna av Kerstin Stambert från följande platser i Norrtälje kommun: Från vänster Rånäs slott, Rimbo, Edsbro, Ortala, Norrtälje tätort, Häverö kyrka, hamnen Norrtälje tätort, Häverö Prästängar och gamla brandstationen i Norrtälje tätort.

Sammanfattning

Lokal kvalitetsplan för vård och omsorg om äldre personer i Norrtälje kommun, är en startpunkt för arbetet mot framtidens hälso-, sjukvård och omsorg om äldre personer i Norrtälje kommun. Planen ska strategiskt stödja en långsiktig utveckling av god kvalitet och effektivitet.

Den lokala planen har sin utgångspunkt i *Nationella kvalitetsplanen för vård och omsorg om äldre personer* (SOU 2017:21) och i en nulägesbeskrivning av situationen lokalt i Norrtälje kommun, som arbetats fram i dialog med äldre personer bosatta i olika delar av kommunen, föreningar, organisationer, och yrkesverksamma. Fem områden har identifierats som strategiskt viktiga i Norrtälje kommun och där utveckling behöver ske:

1. Hälsöfrämjande och förebyggande insatser
2. Sammanhållen hälso-, sjukvård och omsorg på lika villkor
3. Hög kvalitet och effektivitet
4. Bostäder och boende
5. Information och kommunikation för ökad delaktighet och kunskap

Situationen för äldre personer lokalt i Norrtälje kommun återspeglas i den nationella kvalitetsplanens slutsatser. Det som särskiljer sig just för Norrtälje kommun är att det geografiska läget ger utmaningar i att säkerställa en jämlik sammanhållen hälso-, sjukvård och omsorg i alla delar av den vidsträckta kommunen. Ohälsotal högre än i övriga länet, tillsammans med den demografiska utvecklingen, gör att förebyggande och hälsofrämjande arbete är det enskilt viktigaste området för framtiden. Bostadsförsörjningen är ett annat centralt område. Nationellt råder det brist på personal inom vård och omsorg, Samma förhållande finns också i Norrtälje kommun där lösningar behöver sökas. Förebyggande och hälsofrämjande investeringar bedöms som nödvändiga för de utmaningar som krävs för en långsiktig och hållbar äldreomsorg. Den lokala kvalitetsplanen föreslår preventiva åtgärder som förväntas ha förutsättningar att bli kostnadseffektiva i femton års perspektiv.

Den lokala kvalitetsplanen kommer ha bäring under en period av femton år 2019-2034 och löpa parallellt med nationella planen. Beaktat den längre tidshorizonten kommer planen behöva revideras var fjärde år, för att vara relevant och följsam mot den utveckling som sker lokalt och nationell. Den avses följas upp årligen i samband med ordinarie verksamhetsuppföljning och verksamhetsplanering.

Användningsområde och läsanvisningar

Kvalitetsplanen är ett styrdokument för att strategiskt stödja en långsiktig utveckling av god kvalitet och effektivitet i den framtida vården och omsorgen om äldre personer i Norrtälje kommun. Den är uppbyggd på följande sätt:

- Inledningsvis presenteras vision och målbilder för önskat läge år 2034 inom strategiska områden.
- Under Nulägesbeskrivning beskrivs vad som ligger till grund för valet av de strategiska områdena.
- Handlingsplan 2019-2034, här presenteras olika delmål för att nå övergripande målbilder inom de strategiska områdena. Delmålen beskriver hur situationen ser ut när det skett en förflyttning från nuläget till ett önskat läge.
- Konkreta aktiviteter för att nå delmålen presenteras i löpande text och sist i tabell. För flera av delmålen kommer aktiviteter att behöva utformas efter hand under de totalt femton år som kvalitetsplanen omfattar.
- Den lokala planen avslutas med en framåtblickande reflektion.

Uppdraget och tillvägagångssättet

Direktionen för Kommunalförbundet Sjukvård och omsorg i Norrtälje (KSON) har i verksamhetsplan för 2018 -2020, gett myndigheten i uppdrag att ta fram en lokal kvalitetsplan för vård och omsorg om äldre personer i Norrtälje kommun. Uppdraget har sin utgångspunkt i den Nationella kvalitetsplanen för äldreomsorgen (*Nationell kvalitetsplan för vård och omsorg om äldre personer 2019-2034*, SOU 2017:21), som syftar till att uppnå en jämlik och jämställd vård och omsorg i Sverige.

Situationen i Norrtälje kommun har kartlagts och analyserats med utgångspunkt i den nationella kvalitetsplanens områden. En fördjupad studie av den äldre personens situation har genomförts för att bilda en uppfattning av nuläget och framtida behov.

Medverkan och dialog - Planen har hämtat riktning och fördjupning från medverkan och dialog med kommuninvånarna i Norrtälje, vilket skapade förutsättningar att omsätta den nationella kvalitetsplanen till lokala förhållanden. Informationsträffar och dialoger har genomförts med enskilda pensionärer, föreningar, intresseorganisationer, deltagare i Träffpunkterna och vuxenutbildningens vård- och omsorgslinje samt i Norrtälje kommun yrkesverksamma undersköterskor. Kunskap har även samlats in via en enkät riktad till anställda på biståndsavdelningen och möten med beställaravdelningen. Kommunala pensionärsrådet (KPR) och Rådet för Funktionshinder (RFF) inledningsvis informerats om arbetet med den lokala planen och har sedan fått den på remiss innan den slutligen antogs. Sammanlagt har dryga 150 äldre personer deltagit i arbetet. De flesta har varit aktiva i föreningslivet eller deltagit i ideella aktiviteter så som Träffpunkterna.

Ett tjugotal pensionärer medverkade i en **medborgardialog**¹ och arbetade tillsammans runt de olika områdena i den nationella kvalitetsplanen och föreslog prioriteringar för Norrtälje kommun.

Vision, strategiska områden och målbilder

Den lokala kvalitetsplanen vägleder med en vision och tar till sin hjälp fem strategiska områden, som identifierats som viktiga i Norrtälje kommun, där utveckling behöver ske.

Vision

Det är gott att leva som äldre person i Norrtälje kommun.

Strategiska områden

1. Hälsöfrämjande och förebyggande insatser
2. Sammanhållen hälso-, sjukvård och omsorg på lika villkor
3. Hög kvalitet och effektivitet
4. Bostäder och boende
5. Information och kommunikation för ökad delaktighet och kunskap.

Målbilder

För att säkerställa utveckling inom de strategiska områdena behöver följande målbilder uppnås:

- Hälsö-, sjukvården och omsorgen för äldre personer i kommunen arbetar hälsofrämjande och förebyggande.
- Hälsö-, sjukvården och omsorgen erbjuder den äldre personen en sammanhållen vård som kännetecknas av kvalitet, tillgänglighet och innovation.
- Yrkeskompetensen är hög hos ledningen, biståndsbedömare, den närvårdande och omsorgsgivande personalen.
- Det finns ett varierat utbud av boendeformer som motsvarar den äldre personens behov.
- Informationen som riktar sig till den äldre personen är tillgänglig för alla den berör. Den äldre personen bereds möjlighet till ett varierat utbud av kanaler för kommunikation.

---

¹ Medborgardialog är en metod för delaktighet och inflytande på lokal nivå som en del i styrningen och verksamhetsutvecklingen för ett demokratiskt och hållbart samhälle.

<http://www.dialogguiden.se/pages/index/about>

Nulägesbeskrivning

Den äldre personen i Norrtälje kommun

Det är svårt att definiera, en typisk +65 årig person, i Norrtälje kommun. Enligt Statistiska centralbyrån har befolkningen i Norrtälje kommun i högre utsträckning utbildningar på gymnasial nivå än på eftergymnasial nivå. Mot den statistiken verkar den äldre personens arbetslivshistoria i Norrtälje kommun bestå av de mer traditionella yrkena inom bruksindustrin, jordbruket, hantverket, serviceyrken än yrken av akademisk karaktär.

Norrtälje kommun sträcker sig över en tredjedel av Stockholms län med en landareal på 2015 kvadratkilometer. Norrtälje kommun består av landsbygd, tätorter, skärgårdsöar och brukssamhällen. Den äldre personen återfinns i alla dessa delar av kommunen.

Norrtälje kommuns befolkning växer och kommunen har en relativt stor andel äldre personer. Enligt Norrtälje kommuns befolkningsprognos från 2018-04-18 är idag 26,6 % av kommunens invånare 65 år och äldre². Andelen personer över 80 år kommer att öka framöver. År 2020 kommer andelen 80 år och äldre att utgöra 6,4 % procent av befolkningen i kommunen. Statistik visar att befolkningen i Norrtälje kommun har större vård- och omsorgsbehov jämfört med Stockholms län i övrigt genom lägre utbildningsnivå, högre ohälsotal samt en högre och växande andel äldre.

Pensionsmyndighetens statistik över genomsnittliga pensioner visar att dessa är lägre i Norrtälje kommun än i övriga länet. Året 2017 var den genomsnittliga pensionen, inklusive allmän-, änke-, tjänste- och privatpension, i Norrtälje kommun 3 115 kr per månad lägre än övriga länet.

Andelen personer 65 år eller äldre med relativt låg ekonomisk standard i Norrtälje kommun är 13-15 procent (2017). Gränsvärdet för låg ekonomisk standard 2017 var enligt nationella jämförelser, 12 100 kr per månad. Den socioekonomiska ställningen för de äldre personerna i Norrtälje kommun kommer med stor sannolikhet vara oförändrad en längre tid framöver om det inte fattas politiska beslut om förändringar av ekonomiskt stöd till pensionärer, till exempel en höjning av bostadstilläggen. Eventuella förändringar inom gruppen pensionärer kan uppstå genom inflyttning till kommunen från andra delar av länet. Inflyttningen verkar redan i dag rikta sig främst till Norrtälje tätort och inte till hela Norrtälje kommun.

Den växande gruppen äldre personer i Norrtälje kommun är i behov av hälsofrämjande och förebyggande insatser för att kunna bibehålla god hälsa och livskvalitet högt upp i åldern. Gruppen 80 år och äldre kommer att vara i behov av en god sammanhållen hälso-, sjukvård och omsorg för att få effektiv vård med god kvalitet. Dialogen med äldre personerna som är bosatta i kommunen har gett en fördjupad bild av den äldre personen i Norrtälje kommun. Många lever ett självständigt liv utan behov av omfattande vård och omsorg samtidigt som det finns indikationer på att

---

² [..\Slutgiltig justerad prognos ålder och kön20180418, 5-årsklasser.xlsx](#)

vården och omsorgen inte är jämlik i den meningen att den inte når alla när och i den omfattning man behöver.

En idag liten men växande grupp i kommunen, är nyanlända äldre personer. Det är personer som ofta har komplexa behov inom hälso-, sjukvård och omsorg. För att dessa personer ska kunna ta del av det stöd som samhället erbjuder krävs en god samordning. Utifrån sin nuvarande situation har dessa personer svårt att söka det stöd som de behöver och har rätt till.

Hälsofrämjande och förebyggande insatser

Flera av de äldre personerna som medverkat i att ta fram kvalitetsplanen uttrycker en rädsla för **ensamhet och isolering**. Anhöriga, vänner, föreningsliv och träffpunkter har en livsavgörande roll i dessa äldre personers vardag. Öppna verksamheter och sociala aktiviteter stärker känslan av att man fortfarande är någon som räknas.

Ett preventivt arbetssätt inom vård och omsorg är ofta långsiktigt kostnadseffektivt och därför samhällsekonomiskt motiverat. Utöver det handlar det om att den äldre personen kan få ett gott och självständigt liv under en längre del av sin levnadstid. Både förebyggande och rehabiliterande insatser ger den äldre personen högre livskvalitet och medför också långsiktiga ekonomiska vinster för samhället. Folkhälsomyndigheten har tagit fram fyra hörnpelare för god hälsa: *Fysisk aktivitet, goda matvanor, social gemenskap* som inkluderar socialt stöd och meningsfullhet, samt *delaktighet* som leder till att känna sig behövd. Fysisk aktivitet förebygger fallskador, rätt och näringsriktig god mat stödjer att hälsan bibehålls och ökar det allmänna välmående. Tillgång till jämlik och jämställd rehabilitering är förutsättning för snabb återhämtning. Primärvården spelar här en viktig roll i det hälsofrämjande arbetet. Husläkarmottagningarnas roll är under förändring då primärvården är under utredning och utvecklas både nationellt, regionalt och lokalt.

I Norrtälje kommun finns det bland befolkningen i sin helhet identifierade utmaningar vad det kommer till ohälsotalen inom **psykisk hälsa**. Ohälsotalen bland vissa yngre åldersgrupper är högre än bland befolkningen i övrigt i länet. Om ohälsan kvarstår i högre ålder har det påverkan på vård och omsorgen om äldre personer i framtiden. Specifika hälsofrämjande och förebyggande insatser riktade till den åldrande befolkningen behöver på ett tydligare sätt än idag vara en del av Norrtälje kommuns strategiska folkhälsoarbete.

Enligt Socialstyrelsen lider cirka 20 procent av alla äldre personer av psykisk ohälsa. Inom en snar framtid är 25 procent av alla svenskar 65 år och äldre, vilket gör psykisk ohälsa till en av våra största folksjukdomar. Depression tillhör det vanligaste psykiska hälsoproblemet hos äldre personer. Många av dem får varken diagnos eller behandling. Den nationella planen lyfter upp att det saknas tillgång till specialistvård för äldre personer med psykisk ohälsa. I Norrtälje kommun så som i riket i övrigt hänvisas äldre personer vid psykiska problem som sömnsvårigheter, ångest, lättare depressioner eller sorgereaktioner till att kontakta sin husläkare.

Välfärdsteknik

Bistånd i form av välfärdsteknik är väl etablerad i Norrtälje kommun. Den äldre personen har sedan flera år tillgång till trygghetslarm, nattkameror, GPS-larm med mera. Tekniska hjälpmedel bidrar till att äldre personer kan bo kvar längre i det egna hemmet. Syfte med de tekniska hjälpmedlen är att de ska öka den äldre personens möjligheter till ett mer självständigt liv och ett högre välbefinnande.

Anhöriga

Nationellt svarar anhöriga för merparten av insatserna till äldre personer som har behov av hjälp i sin vardag. Parallellt med äldreomsorgens minskning har anhörigomsorgen ökat. (f P, Ullman 2018-”) Hemmaboende äldre (75 +) med omsorgsbehov som får hjälp av sina barn och andra närstående utanför hushållet har ökat på tjugo år från 40 procent (1989-89) till 65 procent (2010).

Enligt utredaren i nationella kvalitetsplanen innebär detta en utveckling tvärs emot äldres önskemål, lagstiftning och politiska målsättningar. Anhöriga hamnar ofta i rollen som närmaste vårdare och hjälpare i relationer där den ena insjuknar och behöver hjälp. Det leder ofta till påfrestningar hos den som vårdar sin anhörig. Ett välfungerande anhörigstöd är en viktig del av det hälsofrämjande och förebyggande arbetet. Avlastning i form av dagverksamhet och korttidsboende är ett viktigt stöd för anhöriga som vårdar en närstående.

Omfattningen av anhörigas omsorgsgivande i Norrtälje kommun är i dagsläget inte helt klarlagt. Erfarenheten från biståndsavdelningen är att anhöriga tar vid eller att köpta tjänster ersätter hemtjänsten.

Rehabilitering

Tillgång till rehabilitering och hjälpmedel skall vara lika god för äldre personer som för yngre. Tillgång till jämlik och jämställd rehabilitering är nyckeln till snabb återhämtning vilket minskar den enskildes lidande samt bidrar till en mer hållbar samhällsekonomi. I Norrtälje kommun är utmaningen att rehabiliteringen skall vara tillgänglig oavsett var i kommunen den äldre personen bor. Svårigheter finns i nuläget att rekrytera personal till kommundelar utanför Norrtälje tätort.

Sammanhållen hälso-, sjukvård och omsorg på lika villkor

I Norrtälje kommun är det nära samarbetet mellan Norrtälje sjukhus, biståndshandläggare och beställare hos KSON ett exempel på ett multiprofessionellt arbetssätt som fungerar väl. Samarbetet möjliggör snabb utskrivning till eget boende med stöd av hemsjukvård och hemtjänst, korttidsboende och äldreboende. Utförarna inom kundvalet, är ett annat gott exempel. Utförarna tillhandahåller både hemtjänst, basal hemsjukvård och hemrehabilitering. Därmed har den enskilde kunden i kundvalet tillgång till vård och omsorg som utförs gemensamt av huvudmännen.

Inom hälso- och sjukvården kan man identifiera geografiska ojämlikheter i Norrtälje kommun. Tillgången till specialistfunktioner så som fysioterapeuter, arbetsterapeuter, dietister, läkare och sjuksköterskor är lägre utanför Norrtälje tätort. Rekryteringen är en utmaning och bemanningen inom hälso- och sjukvården har varit beroende av tillfälliga bemanningslösningar. Detta påverkar kontinuiteten i vårdrelationerna negativt. En framtida utmaning är hur man kan stödja rekryteringen och kontinuiteten inom dessa områden.

Socialstyrelsens betänkande *Effektiv vård* (SOU 2016:2) föreslår att äldre personer med stora och sammansatta behov ska kunna få en vård och omsorg som utförs gemensamt av huvudmännen. Enligt kunkapsguiden.se, har nästan 60 procent av de personer som är 85 år eller äldre, två eller fler kroniska sjukdomar. En kronisk sjukdom har ett långvarigt och ihållande förlopp eller är obotlig. Sett i ett samhällsekonomiskt- och livskvalitativt perspektiv borde den multisjuka äldre personen söka sig tidigt och i större utsträckning till sjukvården när behovet uppstår. Det är viktigt att hälso- och sjukvården klarar av att trygga den multisjuka personen i ett tidigt skede. Då minskar man behovet av att personen kanske söker vård på grund av otrygghetskänslan. I delbetänkandet om *God och nära vård- en primärvårdsreform* (SOU2018:39) föreslås att återinskrivning i sjukhusvistelse inom trettio dagar används som en indikator på hur väl den sammanhållna vården och omsorg fungerar.

Hög kvalitet och effektivitet

Antalet äldre personer ökar. Vård och omsorgsgivarna i Norrtälje kommun kommer att konkurrera om kompetent personal med många andra arbetsgivare.

Enligt den nationella kvalitetsplanen finns det ett säkerställt samband mellan yrkeskompetens hos personalen och god kvalitet i vård och omsorg. För närvarande råder det brist på yrkesutbildad personal inom flertalet yrken inom vård och omsorg om äldre personer. Till exempel beräknas antalet årsarbeten inom undersköterskeyrket i äldreomsorgen behöva öka nationellt med 107 200-121 600 personer mellan åren 2010-2050. Enligt statistik från arbetsförmedlingen råder det nationellt stor brist på arbetskraft inom yrken som undersköterska, sjuksköterska med grundutbildning, sjuksköterska med specialistutbildning och specialistläkare inom geriatrik, psykologer och biståndshandläggare. Denna brist förväntas öka de kommande åren då den demografiskt betingade efterfrågan på arbetskraft ökar kraftigt. Specifika kompetensområden där det råder brister är gerontologi och geriatrik.

I dialog med blivande och verksamma undersköterskor lokalt i Norrtälje kommun, lyfter de flera faktorer gällande anställningsvillkoren som påverkar deras vilja och möjligheter att arbeta i vården och omsorgen. Bland annat rätten till heltid eller deltid, arbetstidsplaneringen som försvårar övriga livet, lönenivåerna samt arbetsuppgifterna som inte möter den förvärvade kompetensen.

I den nationella kvalitetsplanen lyfts flera viktiga områden fram som är kopplade till arbetsmiljön. Ett av områdena är att höja mellanchefernas kompetens och begränsa antalet medarbetare per anställd chef. Enligt uppgifter i den nationella kvalitetsplanen är genomsnittet idag 60 medarbetare och bedömningen är att det bör begränsas till 30. Vidare anses att kommunerna och andra huvudmän bör verka för högre löner, mer flexibel arbetstidshantering och schemaläggning vid skiftarbete. För att höja den närvårdande personalens kompetens och viljan att stanna i yrket behöver man se över professionernas arbetsuppgifter i relation till utbildning och yrkeskunnande.

Lokalt i Norrtälje kommun har undersköterskornas arbetsuppgifter i några boenden setts över och renodlats, detta med goda erfarenheter. Undersköterskorna har där specifika sjukvårdande uppgifter som motsvarar deras kompetens.

IBIC -Individens behov i centrum

För att utöka kvalitén för den enskilde brukaren i Norrtälje kommun implementeras metoden IBIC Individens behov i centrum. IBIC är ett nationellt utformat metodstöd för biståndsbedömning som bidrar till mer individanpassade och därmed mer träffsäkra och ändamålsenliga biståndsbeslut. Syftet med IBIC, är att vara ett stöd för biståndsbedömaren och utföraren när de ska identifiera och beskriva individens behov, resurser, mål och resultat. IBIC är också ett viktigt stöd i uppföljning av insatser.

Bostäder och boende

Det framkommer i dialog med pensionärer i Norrtälje kommun att bostadssituationen bekymrar många. Många bor i eget hus utanför tätorten Norrtälje eller i lägenheter där det inte finns hiss i huset. Bristen på anpassning både i inomhus- och utemiljön, är en av orsakerna till isolering när man inte längre klarar att ta sig ut på grund av till exempel trappor. Det saknas skäligen prissatta, anpassade, mindre och mellanstora bostäder för den äldre delen av kommunens invånare. För de som vill flytta finns ofta hinder. Utifrån den generella pensionsnivån i Norrtälje kommun är det många äldre personer som inte klarar att ta lån för att köpa bostadsrätt eller uppfyller inkomstkraven för en dyrare hyresrätt. Utöver det är kötiden för en hyresrätt i Norrtälje kommun idag 8-10 år.

Om vi ser på bostadsfrågan i ett bredare perspektiv har den stor betydelse även när det gäller den framtida arbetskraftsförsörjningen i Norrtälje kommun. Detta berör speciellt yrken inom vård och omsorg då behovet av personal inom detta verksamhetsområde växer kraftigt de närmaste åren och till stor del kommer behöva tillgodoses genom en inflyttning till kommunen.

Boendevalternativ och utveckling

I Norrtälje kommun väljer många av de äldre personerna att bo kvar i hemmet så länge det går. De söker bidrag för bostadsanpassning eller bistånd i form av hemtjänst för att möjliggöra det. Snittåldern att flytta in på ett vård- och omsorgsboende är i kommunen idag 84 år.

Norrtälje kommun har idag 762 platser i vård- och omsorgsboenden, vilket motsvarar cirka 20 procent av befolkningen över 80 år. Idag motsvarar inte antalet boendeplatser behovet fullt ut. Antalet platser antas öka successivt. Vissa äldreboenden har inriktning mot demenssjukdom.

Som en följd av förslagen i den nationella kvalitetsplanen genomförs förändringar i socialtjänstlagen som förväntas träda i kraft april 2019. Det ger kommunerna möjlighet att tillhandahålla biståndsbedömda trygghetsboenden med tillgång till social samvaro och gemensamma utrymmen. Efterfrågan förväntas att bli stor nationellt, liksom i Norrtälje kommun. Trygghetsboenden kan vara en effektiv lösning som bidrar till att den äldre personen längre kan bo självständigt utan att ansöka om vård- och omsorgsboende.

Information och kommunikation för ökad delaktighet och kunskap

I delbetänkande *God och nära vård - En primärvårdsreform* (SOU 2018:39) lyfts frågan om information som förutsättning för en kostnadseffektiv användning av samhällets resurser. För primärvården handlar det i första hand om rådgivning via 1177 vid alla tider på dygnet. Delbetänkandet lyfter svårigheten med att nå ut med information vilket också har framkommit vid medborgardialogen med en grupp äldre personer i Norrtälje kommun. Det framkom att informationen från myndigheterna upplevs ojämlig och otillgänglig. Denna bild har också bekräftats i de övriga dialogerna. Informationen upplevs ojämlig i den meningen att den i första hand uppfattas vara tillgänglig via digitala kanaler. Ett exempel på information som

inte nått ut, är informationen om den förenklade biståndsbedömningen. Många av de äldre personerna i kommunen känner inte till möjligheten och därför inte kunnat ta del av en insats som är tänkt att vara tillgänglig och förebyggande.

Det finns specifika svårigheter i Norrtälje kommun med att enbart använda de webbaserade informationskanalerna. Tillgången till ett fungerande nätverk för internet, är beroende av var i Norrtälje kommun man bor.

Det som har framkommit i dialogerna indikerar att en hög andel, av de äldre personer i Norrtälje kommun, inte har tillgång till datorer och därmed heller inte kunskap om hur man söker information via internet. Problematiken kommer sannolikt att minska när dagens 50-talister blir äldre. Dock kommer problemet att kvarstå för den nuvarande gruppen äldre personer.

I medborgardialog med en grupp äldre personer framkom att när de uppfattar att de utesluts från informationen som berör dem uppstår en känsla av att inte vara delaktig i samhället på lika villkor som andra. Många uttrycker en önskan om tillgång till information från myndigheterna i annan form än digitalt.

Finskt förvaltningsområde

Regeringen har stärkt minoritetspolitiken och arbetat fram en ny minoritetslag. Lagen börjar gälla den 1 januari 2019 och innebär bland annat att kommunen måste aktivt informera om vilka möjligheter som finns att få omsorg på minoritetsspråk. En betydande del av verksamheten inom äldreomsorgen ska kunna ges på minoritetsspråk till den som så önskar.

Detta berör idag i Norrtälje kommun främst, cirka 1000 finskspråkiga personer över 65 år. KSON behöver samarbeta med Norrtälje kommun, Stockholm läns landsting och intressegrupper för att uppfylla uppdraget i lagen, så långt det är möjligt.

Handlingsplan 2019-2034

I avsnittet beskrivs hur planen som strategiskt dokument ska omsättas i praktiken. Nedan åskådliggörs kopplingen mellan de identifierat viktiga strategiska områdena för utveckling, dess målbilder och delmål. Delmålen beskriver hur situationen ser ut när det skett en förflyttning från nuläget till ett önskat läge. Aktiviteter för att uppnå målet presenteras i löpande text. Handlingsplanen presenteras sist i en tabell med delmål och tillhörande aktiviteter. Delmålen är tänkt löpa under en 4 års period.

Hälsofrämjande och förebyggande åtgärder

Målbild

Hälso-, sjukvården och omsorgen för äldre personer i kommunen arbetar hälsofrämjande och förebyggande.

-

I samverkan med Norrtälje kommun bedriver KSON ett strategiskt folkhälsoarbete riktat mot äldre personer i Norrtälje kommun

Delmålet uppnås genom:

- Det strategiska folkhälsoarbete riktat mot den äldre befolkningen i Norrtälje får ett större fokus än idag. Det bör också omfatta äldre personers psykiska hälsa.
- Arbetet sker i samverkan med Norrtälje kommun inom ramen för pågående folkhälsoarbete.

KSON har en väl utvecklad samordning av anhörigstödet

Delmålet uppnås genom:

- En aktuell kartläggning av anhörigas omsorgsgivande i kommunen för att få en bild av omfattningen och behoven.
- Erfarenheter och tankar från målgruppen hämtas in för att kunna samordna anhörigstödet utifrån behoven.
- Utbudet blir väl känt bland de äldre personerna i kommunen.

Uppsökande verksamhet ger god kännedom om de äldre personernas levnadsförhållanden

Delmålet uppnås genom:

- Biståndsenheten förstärker sitt förebyggande och uppsökande arbete för att kunna vara behjälplig för den äldre personen inför förändringar i livet.
- De äldre personerna erbjuds tidiga insatser vilket bedöms förebygga alternativt skjuta upp behovet av mer omfattande vård.

Behovet och tillgången till olika former för dagverksamhet är utrett

Delmålet uppnås genom:

- KSON får en djupare kännedom om efterfrågan och behovet av dagverksamhet som kan möta olika gruppers behov som till exempel dagverksamheter för kognitivt sviktande personer, sociala dagverksamheter med öppen karaktär, träffpunkter och äldrecentra och allaktivitetshus för äldre personer.

Sammanhållen hälso-, sjukvård och omsorg på lika villkor

Målbild

Hälso-, sjukvården och omsorgen erbjuder den äldre personen en sammanhållen vård som kännetecknas av kvalitet, tillgänglighet och innovation.

Sammanhållen vård för äldre personer vid psykisk ohälsa

Delmålet uppnås genom:

- Kartläggning av behovet av geriatrisk kompetens inom den psykiatriska vården.
- Äldre personers psykiska hälsa blir ett fokusområde.

Tillgång till kontinuerlig och sammanhållen vård i alla kommundelar

Delmålet uppnås genom:

- En trygg personalförsörjning inom vården i alla kommundelar vilket är en förutsättning för en kontinuerlig och sammanhållen vård.

Utvecklad idé om ett områdesbaserat vård och omsorgsutbud

Delmålet uppnås genom:

- Idén om ett lokalt sammanhållet vård- och omsorgsutbud konkretiseras och förverkligas. Försöksverksamhet startar i Hallstavik i samarbete med Norrtälje kommun och Stiftelsen Silviahemmet.
- Antalet Silviacertifierade enheter ökar efterhand som verksamheten utvecklas.

Hög kvalitet och effektivitet

Målbild

Yrkeskompetensen är hög hos ledningen, biståndsbedömaren, den närvårdande och omsorgsgivande personalen.

KSON har god kännedom om den lokala personal- och kompetensförsörjningen inom vård och omsorg

Delmålet uppnås genom:

- Personalens kompetens följs upp via avtalsuppföljningar.
- Tillgång till personal lokalt i Norrtälje kommun följs upp i syfte att identifiera behov av insatser för att rekrytera personal till hälso-, sjukvården och omsorgen.
- Utbudet av utbildningsinsatser inom hälso-, sjukvård och omsorg följs upp.
- Den platsförlagda praktiken inom den lokala vård- och omsorgs utbildning följs upp för att se om den leder till att de studerande väljer att arbeta lokalt i Norrtälje kommun efter sin praktikperiod.
- Arbetssätt och ersättningsmodeller som styr mot hållbara arbetsförhållanden för personal inom vård och omsorg ger förutsättningar för vårdpersonalen att stanna i yrket. Det är också ett konkurrensmedel för att klara bemanningen i den framtida vården. Det bedöms därför vara viktigt att hitta modeller för detta i samverkan med utförare, personal och studerande.

Effektiv och rättssäker handläggning vid beslut och uppföljning av insats

Delmålet uppnås genom:

- Metodstödet Individens behov i centrum (IBIC) implementeras inom biståndsavdelningen. IBIC förväntas effektivisera handläggningen och korta utrednings- och handläggningstiderna.
- Förenklad handläggning används vid ansökan om specifika serviceinsatser.

Bostäder och boende

Målbild

Det finns ett varierat utbud av boendeformer som motsvarar den äldre personens behov.

Utbudet av boendeplatser motsvarar behovet

Delmålet uppnås genom:

- Åtgärder genomförs för att skapa balans mellan utbud och behov vad gäller särskilda boende, antal platser och inriktning.

Nya boendeformer med skiftande vård och omsorgsinnehåll

Delmålet uppnås genom:

- Utvecklingen av alternativa boendeformer följs upp.
- Ett så kallat ”biståndsbedömt trygghetsboende³” tillskapas i kommunen under förutsättning att beslut fattas om denna nya boendeform i juni 2019.

KSON är en aktiv part i Norrtälje kommuns arbete med den framtida bostadsförsörjningen

Delmålet uppnås genom:

- Utifrån målgruppen äldre personer ta aktiv del i kommunens planeringsarbete för bostadsförsörjningen. Detta genom att lämna kontinuerliga behovsbeskrivningar som underlag till Norrtälje kommuns handlingsplaner samt delta i arbete med att ta fram kommunens översiktsplan.

Information och kommunikation för ökad delaktighet och kunskap

Målbild

Informationen som riktar sig till den äldre personen är tillgänglig för alla den berör. De äldre personerna har tillgång till ett varierat utbud av kanaler för kommunikation.

KSON har utarbetat en strategisk plan för digitalisering

Delmålet uppnås genom:

- En långsiktig och strategisk plan för digitalisering utarbetas som svarar mot behoven hos de äldre personerna i kommunen, exempelvis behovet av kunskap och möjlighet att använda digitala kommunikationskanaler.
- Tillgången till WIFI på alla boenden som en förutsättning för att äldre personer i sitt boende har möjlighet att ansluta sig till och använda digitala kanaler för kommunikation och information.

Informationen till de äldre personerna är tillgänglig på lika villkor för alla

Delmålet uppnås genom:

- Informationen som är riktad till de äldre personerna blir tillgänglig även för de som inte har tillgång till eller inte använder digitala kommunikationskanaler.

---

³ Är ett biståndsbedömt boende anpassat och utformat för äldre kvinnor och män som inte behöver vård dygnet runt men som inte är trygga med att bo hemma <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/lagratsremiss/2018/05/bistandsbedomt-trygghetsboende-for-aldre/>

Kraven för ett finskt förvaltningsområde efterlevs

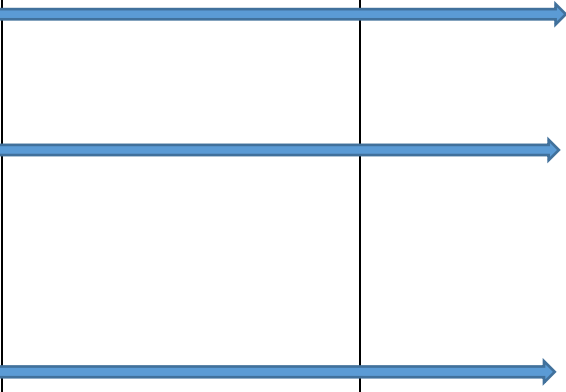
Delmålet uppnås genom:

- Verksamhet inom äldreomsorgen ska kunna ges helt eller till väsentlig del på minoritetsspråk. I Norrtälje kommun gäller det framför allt finska språket.
- När den äldre personen ansöker om bistånd ges information om de rättigheter minoritetslagen innebär.
- Utarbeta mål och riktlinjer för hur kraven enligt minoritetslagen ska uppfyllas.

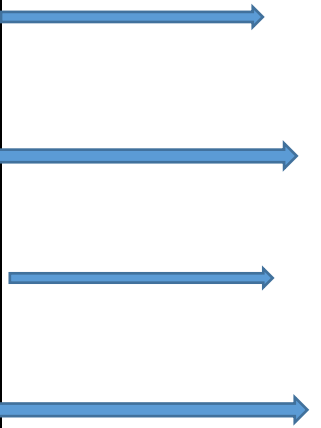
**Tabell handlingsplan
2019-2034, delmål
och aktiviteter**

Strategiska områden	Delmål 2019-2022	Delmål 2023-2026	Delmål 2027-2030	Målbild 2034
Hälsofrämjande och Förebyggande insatser	De äldre personerna har goda levnadsvanor som förebygger ohälsa samt bibehåller hälsa och funktionsnivå. - Arbetsätt och ersättningsmodeller styr mot förebyggande insatser. I samverkan med Norrtälje kommun bedriver KSON ett strategiskt folkhälsoarbete riktat mot äldre personer i Norrtälje kommun. KSON har en väl utvecklad samordning av anhörigstödet - De anhörigas omsorgsgivande kartläggs - Formerna för anhörigstödet utformas och görs väl kända. Uppsökande verksamhet ger god kännedom om de äldre personernas levnadsförhållanden. - Biståndsenheten förstärker sitt uppsökande arbete - De äldre personerna erbjuds tidiga förebyggande insatser Behovet och tillgången till olika former för dagverksamhet är utrett. - Genom utredning ges en djupare kännedom om efterfrågan och behovet av dagverksamhet.		4)	Hälso-, sjukvården och omsorgen om äldre personer i kommunen arbetar hälsofrämjande och förebyggande

⁴ Det blå pilarna illustrerar att utveckling inom dessa målområden kommer att pågå under hela planperioden

Sammanhållen hälso-sjukvård och omsorg på lika villkor	Tillgång till kontinuerlig och sammanhållen vård i alla kommundelar Sammanhållen vård för äldre personer vid psykisk ohälsa - Behovet av geriatrisk kompetens inom den psykiatriska vården kartläggs Utvecklad idé om ett områdesbaserat vård och omsorgsutbud - Antalet Silviacertifierade⁵⁾ enheter ökar	Antalet Silviacertifierade enheter ökar		Hälso-, sjukvården och omsorgen erbjuder den äldre personen en sammanhållen vård som kännetecknas av kvalitet, tillgänglighet och innovation.
Hög kvalitet och effektivitet	KSON har god kännedom om den lokala personal- och kompetensförsörjningen inom vård och omsorg. Arbetsätt och ersättningsmodeller som styr mot hållbara arbetsförhållanden för personal inom vård och omsorg Effektiv och rättssäker handläggning vid beslut och uppföljning av insats.			Yrkeskompetensen är hög hos ledningen, biståndsbedömningen, den närvårdande och omsorgsgivande personalen.
Bostäder och boende	Utbudet av boendeplatser motsvarar behovet. Åtgärder för att skapa balans mellan utbud och behov vad gäller särskilda boende, antal platser och inriktning Nya boendeformer med skiftande vård och omsorgsinnehåll.			Det finns ett varierat utbud av boendeformer som motsvarar den äldre personens behov.

⁵ Stiftelsen Silviahemmets certifiering inom demensvård

	KSON är en aktiv part i Norrtälje kommuns arbete med den framtida bostadsförsörjningen. • Tar aktiv del i kommunens planeringsarbete för bostadsförsörjningen • Lämnar kontinuerliga behovsbeskrivningar som underlag till Norrtälje kommuns handlingsplaner • Deltar i arbete med att ta fram kommunens översiktsplan			
Information och kommunikation	KSON har utarbetat en strategisk plan för digitalisering • Alla särskilda boenden får tillgång till WIFI för alla som bor där. Kommunikationen med medborgarna är tillgänglig på lika villkor för alla • Alternativa kommunikationsvägar som når alla. Kraven för ett finskt förvaltningsområde efterlevs. • Verksamhet inom äldreomsorgen ska kunna erbjudas på finska • Information ska ges på minoritetsspråk	• Hög kompetens hos den äldre befolkningen i att använda digitala kommunikations medel. • Alternativa kommunikationsvägar som når alla.		Informationen som riktar sig till den äldre personen är tillgänglig för alla den berör. De äldre personen bereds möjlighet till ett varierat utbud av kanaler för kommunikation.

Framåtblickande reflektion

Den lokala kvalitetsplanen berör och kommer att beröra många medborgare i Norrtälje kommun. Utmaningarna i framtida hälso-, sjukvård och omsorg är mångfasetterade och komplicerade, men till syvende och sist handlar det om individen, den äldre personen i sin vardag med sina bekymmer och glädjemen.

Under arbetets gång med den lokala kvalitetsplanen har bilden av den äldre personen i Norrtälje kommun fördjupats och blivit mer komplex. Det finns ohälsotal i Norrtälje som oroar samtidigt som det framkommit att många äldre personer idag i kommunen lever ett aktivt och gott liv. Det finns flera engagerade föreningar som företräder gruppen och som har ett stort engagemang för bygden och frågor som berör de äldre personerna. Huvuddelen av de äldre personerna i Norrtälje kommun är inte i behov av omfattande vård och omsorg. Engagemanget och det aktiva föreningslivet är en friskfaktor att värna om för framtiden. Ett salutogent förhållningssätt innebär att fokusera på friskfaktorer snarare än riskfaktorer. Hälsa är något större än frånvaro av sjukdom. För äldre personer som ofta har någon form av sjukdom är detta synsätt än viktigare. Samtidigt som många av de äldre personerna redan idag lever ett gott liv finns det å andra sidan indikationer på att vården och omsorgen i Norrtälje liksom i övriga landet inte är jämlik. Konsekvensen av detta kan vara att delar av gruppen inte söker vård och omsorg i den utsträckning de behöver och har rätt till. När personen väl når vården eller omsorgen kan tillståndet vara sämre än om hen sökt tidigare. Detta får konsekvenser främst för den enskilde men också för samhället. Ett exempel på detta är vad som framkommit om att många äldre personer inte nås av informationen om rätten till förenklad biståndsbedömning.

De äldre personerna talade under medborgardialogen om vikten av delaktighet. Som svar på frågan om vad som är viktigast i det hälsofrämjande arbetet svarade de **”Se oss, hör oss, vi finns”**. Det knyter an till människors behov av begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet. Att bli medräknad och rådfrågad gällande frågor som berör en borde enligt deltagarna vara en självklarhet. Det är dessutom ett sätt att dra nytta av de äldre personernas erfarenheter som resurs i samhället.

I arbetet med den lokala kvalitetsplanen har det hälsofrämjande och förebyggande arbetet utkristalliserat sig som det enskilt viktigaste strategiska området i ett femton års perspektiv. Den äldre personen kan få ett gott och självständigt liv under en längre del av sin levnadstid. Ett preventivt arbetssätt inom vård och omsorg är också samhällsekonomiskt motiverat.

Utredarnas bedömning är att i en demografisk situation, som i Norrtälje kommun, kommer förebyggande och hälsofrämjande investeringar att bli nödvändiga. Ett hälsofrämjande och förebyggande perspektiv i verksamheten bygger bland annat på att ekonomiska investeringar minskar kostnader på längre sikt. Vår slutsats är att de aktiviteter som den lokala kvalitetsplanen föreslår, är preventiva åtgärder, som har förutsättningar att bli kostnadseffektiva i femton års perspektiv.

Referenser

[..\Kopia av Befolkningsprognos Norrtälje kommun 2017-2026 170310.xlsx](#)

<http://www.socialstyrelsen.se/oppnajokforelser/aldreomsorg/vadtyckerdealdreomaldreomsorgen>

<https://www.socialstyrelsen.se/psykiskohalsa/aldrespsykiskahalsa>

<https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2017/03/sou-201721/>

<https://www.regeringen.se/4a7890/contentassets/1ce6bda102c64884b2036d86ebb38908/bostader-att-bo-kvar-i-del-1-av-3-kap-1-4>

<https://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/20739/2017-12-2.pdf>

<https://www.regeringen.se/contentassets/42b0aef4431c4ebf9410b8ee771830eb/effektiv-var-d-slutbetankande-av-en-nationell-sam>

<https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2018/06/sou-201839/>

[..\Antal finländare 2011 uppdelade på församling och ort.pdf](#)

[..\bostadsforsorjningsstrategi-for-norrtalje-kommun-20170828.pdf](#)

<http://www.kunskapsguiden.se/aldre/Sidor/default.aspx>

<http://www.kunskapsguiden.se/psykiatri/Sidor/default.aspx>

<http://www.kunskapsguiden.se/sok/sidor/kgResults.aspx?k=Multisjuka>

<https://www.arbetsformedlingen.se/For-arbets-sokande/Valj-yrke/Yrkeskompassen.html#/>

<http://www.xn--anhriga-cla.se/nyheter/?area=elderly-relatives>

https://www.socarb.su.se/polopoly_fs/1.379342.1522219560!/menu/standard/file/Ulmanen%202018.pdf

<https://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/21073/2018-9-12.pdf>

<https://www.bra.se/publikationer/arkiv/publikationer/2018-04-16-brott-mot-aldre.html>

<https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/lagratsremiss/2017/12/forenklat-beslutsfattande-om-hemtjanst-for-aldre/>

https://www.regeringen.se/4988b5/contentassets/cceb3bf6ef2c4ab482033b6527496bfd/ju-forr-desto-bättre--vagar-till-en-forebyggande-socialtjanst-sou_2018_32.pdf

http://www.nestorfou.se/nestor_publicationer/att-forebygga-psykisk-ohalsa-pa-kort-och-lang-sikt/

<https://www.pensionsmyndigheten.se/nyheter-och-press/pressrum/sa-blir-pensionen-2017>

<https://www.pensionsmyndigheten.se/nyheter-och-press/pressrum/ny-rapport-aldre-med-laga-inkomster>

<http://www.aldrecentrum.se>

www.vardfokus.se/tidningen/1997/nr-6-1997-6/det-salutogena-perspektivet-laggetonvikt-vid-friskfaktorer

<https://www.norrtalje.se/globalassets/a-stadning-i-media/bostadsforsorjningsstrategi-for-norrtalje-kommun-20170828.pdf>